

West Bengal State University
B.A./B.Sc./B. Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2014

PART - II
SANSKRIT — HONOURS
PAPER - III

Duration : 4 Hours]

[Maximum Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

UNIT - I

(Marks : 10)

1. Define and illustrate any *one* of the following : 5

अर्थान्तरन्यासः, दृष्टान्तः ।

2. Name and explain the figures of speech in any *one* of the following verses : 5

a) अनायासकृशं मध्यमशंकरले दृशौ ।

अभूषणमनोहारि वपुर्वयसि सुभ्रुवः ॥

b) इदं किलाव्याजमनोहरं वपुस्तपःक्लमं साधयितुं य इच्छति ।

ध्रुवं स नीलोत्पलपत्रधारया शमीलतां छेतुमृषिर्व्यवस्यति ॥

UNIT - II

(Marks : 35)

3. 'भारवेरर्थगौरवम्' — Justify the statement with apt quotations. 12

OR

Give a summary of the speech of Draupadi with a note on her character as revealed in her speech. 8 + 4

4. Translate into Bengali or English any two of the following verses : 2 × 5

a) कृतप्रणामस्य महीं महीभुजे

जितां सपत्नेन निवेदयिष्यतः ।

न विव्यथे तस्य मनो न हि प्रियं

प्रवक्तुमिच्छन्ति मृषा हितैषिणः ॥

b) अनेकराजन्यरथाश्वसङ्कुलं

तदीयमास्थाननिकेतनाजिरम् ।

नयत्ययुगमच्छदगन्धिरार्द्रतां

भृशं नृपोपायनदन्तिनां मदः ॥

c) महौजसो मानधना धनार्चिता
धनुर्भृतः संयति लब्धकीर्तयः ।
नसंहतास्तस्य नभिन्नवृत्तयः
प्रियाणि वाञ्छन्त्यसुभिः समीहितुम् ॥

d) पुरःसरा धामवतां यशोधनाः
सुदुःसहं प्राप्य निकारमीदृशम् ।
भवादृशाश्चेदधिकुर्वते रतिं
निराश्रया हन्त हता मनस्विता ॥

5. Explain with reference to the context any one of the following verses in Sanskrit : 8

a) क्रियासु युक्तैर्नृप ! चारचक्षुषो
न वञ्चनीयाः प्रभवोऽनुजीविभिः ।
अतीऽर्हसि क्षन्तुमसाधु साधु वा
हितं मनोहारि च दुर्लभं वचः ॥

b) भवादृशेषु प्रमदाजनोदितं
भवत्यधिक्षेप इवानुशासनम् ।
तथापि वक्तुं व्यावसाययन्ति मां
निरस्तनारीसमया दुराधयः ॥

6. a) Name and expound the Samāsa of 'मानधनाः' in 4. (c) or यशोधनाः
in 4. (d). 2
- b) Account for the case-ending in 'महीभुजे' in 4. (a) or, 'अनुजीविभिः' in 5. (a). 2
- c) Derive विव्यथे in 4. (a) or वक्तुम् in 5. (b). 1

UNIT - III

(Marks : 35)

7. 'Kālidāsa is a poet of Nature' — Establish this statement in the light of Raghuvamsam - I. 12

OR

What was the cause of childlessness of the king Dilīpa ? How was he advised by the sage Vasīṣṭha to get rid of the same ? 4 + 8

8. Translate into Bengali or English any two of the following verses : 2 × 5 = 10

a) अथवा कृतवाग्द्वारे वंशेऽस्मिन् पूर्वसूरिभिः ।

मणौ वज्रसमुत्कीर्णे सूत्रस्येवास्ति मे गतिः ॥

b) तदन्वये शुद्धिमति प्रसूतः शुद्धिमत्वरः ।

दिलीप इति राजेन्दुरिन्दुः क्षीरनिधाविव ॥

c) स शापो न त्वया राजन् न च सारथिना श्रुतः ।

नदत्याकाशगङ्गायाः स्रोतस्युद्दामदिग्गजे ॥

d) ईप्सितं तदवज्ञानाद् विद्धि सार्गलमात्मनः ।

प्रतिबध्नाति हि श्रेयः पूज्यपूजाव्यतिक्रमः ॥

9. Explain in Sanskrit with reference to the context any *one* of the following verses : 8

a) मन्दः कवियशःप्रार्थी गमिष्याम्युपहास्यताम् ।

प्रांशुलभ्ये फले लोभादुद्गाहुरिव वामनः ॥

b) ज्ञाने मौनं क्षमा शक्तौ त्यागे श्लाघाविपर्ययः ।

गुणा गुणानुबन्धित्वात्तस्य सप्रसवा इव ॥

10. a) Name and expound the samāsa of 'कवियशः' in 9. (a) or 'राजेन्दुः' in 8. (b). 2

b) Account for the case-ending in 'ज्ञाने' in 9. (b) or 'लोभात्' in 9. (a). 2

c) Derive 'श्रुतः' in 8. (c) or 'विद्धि' in 8. (d). 1

UNIT - IV

(Marks : 20)

11. What are the characteristics of "Mahākāvya" ? Is Śisupālavadhā a Mahākāvya ? Justify the answer.

OR

Give a graphic description of the descent of Nārada before Lord Kṛṣṇa and the reception accorded to him as found in your prescribed text. Enrich your answer with apt quotations. 7 + 2

12. i) Translate into Bengali or English any one of the following verses : 4

a) नवानधोऽधो बृहतः पयोधरान् समूढकर्पूरपरागपाण्डुरम् ।

क्षणक्षणोत्क्षिप्तगजेन्द्रकृत्तिना स्फुटोपमं भूतिसितेन शम्भुना ॥

b) उदासितारं निगृहीतमानसैर्गृहीतमध्यात्मदृशा कथञ्चन ।

बहिर्विकारं प्रकृतेःपृथग्विदुः पुरातनं त्वां पुरुषं पराविदः ॥

OR

ii) Write short note on Ravana and Kuvera as found in 'Sisupālavadhān'.

2 + 2

OR

iii) a) Name and expound the samāsa of स्फुटोपमम् in 12. i) (a) or बहिर्विकारम् in 12. i) (b). 2

b) Account for the case-ending in क्षणम् in 12. i) (a) or, निगृहीतमानसैः in 12. i) (b). 1

c) Derive विदुः in 12. i) (b) or समूढ in 12. i) (a). 1

13. Explain in Sanskrit with reference to the context any one of following verses : 7

a) चयस्त्वषामित्यवधारितं पुरा ततः शरीरीति विभाविताकृतिम् ।

विभुर्विभक्तावयवं पुमानिति क्रमादमुं नारद इत्यबोधि सः ॥

b) बलावलेपादधुनाऽपि पूर्ववत् प्रबाध्यते तेन जगज्जिगीषुणा ।

सतीव योषित् प्रकृतिः सुनिश्चला पुमांसमध्येति भवान्तरेष्वपि ॥